

Radošinské naivné divadlo vzniklo v šesťdesiatych rokoch minulého storočia (*prvá premiéra 25. decembra 1963*) v Radošine (*11 km od Piešťan, 21 km od Topoľčian, 33 km od Nitry a rovných 100 km od Bratislavy*).

Divadlo založil poslucháč Pedagogickej fakulty v Nitre a dlhoročný radošinský divadelný ochotnícky herec a režisér **Stanislav Štepka**.

RND je autorským divadlom s originálnou poetikou, ktoré od počiatku až dodnes uvádza hry jediného autora Stanislava Štepku.

Prvým titulom súboru, ktorý vznikol pod vplyvom nástupu divadiel malých javiskových foriem, bola Štepkova satirická javisková koláž scénok monológov, básní a piesní **Nemé tváre alebo Zver sa píše s veľkým Z** (*hudba Ľudovít Machovič a hudobná skupina Lux, 1963*).

Práve v Radošine v spomínanom klubovom divadielku sa na počiatku sedemdesiatych rokov uskutočnili premiéry slávnych Štepkových inscenácií v autorovej réžii **Jááánošíík** (*1970*), **Človečina** (*1971*) a **Alžbeta Hrozná alebo Krw story** (*réžia Jaroslava Havettová, 1975*). Najmä prvé dve hry sa doslova neskôr stali divadelnými legendami.

Tento ochotnícky dedinský súbor, sa ale v roku 1970 stal profesionálnym divadelným súborom, ktorý pôsobí v Bratislave. Zvláštnosťou tohto divadelného súboru je, že všetky hry, ktoré súbor naštudoval, napísal ten istý autor- Stanislav Štepka.

Stanislav Štepka: Jááánošíík

Útvar: divadelná hra s piesňami

Nie je členená na dejstvá, jednotlivé časti sú pomenované ako kapitoly v próze. Hra sa začína prológom „Zrodenie legendy“, potom nasledujú časti Zlatým povojníčkom bola povíjala, Keby slnko znalo a končí sa epilógom „Koniec legendy“.

Na scéne je Herec a Vedúci, majú oblečené pyžamové kabátiky. Vedúci sa chystá spustiť divadlo.

Autor v nej spracoval jánošíkovskú tradíciu parodických spôsobom. Stanislav Štepka využíva prvky postmoderny, dramatický text strieda s pesničkami, s vtipnými komentármi, v ktorých sa vysmieva z politického a ekonomického života a z rôznych deformácií spoločnosti. Hra nie je členená na dejstvá, ale na kapitoly, čo je prebraté z prózy a jednotlivé kapitoly majú svoje názvy podľa ľudových piesní a Bottovej skladby „Smrť Jánošíková“. V hre by sme ťažko hľadali súvislý dej.

Hra je montážou rôznych scénok, ktoré pozostávajú z vtipných replík, z rôznych slovných hračiek, paródii a parafráz, napr: „Kde bolelo, tam bolelo. Bol deň ako každý tretí. Či druhý. V dedine Ťarchová žila jedna ťarchavá žena.“ Komicky pôsobí popretkávanie drsnej reči **poetickými** často až **patetickými citátmi z diel slovenskej literatúry**, napr. Jánošík odpovedá na Aničkino vyznanie a cituje Sládkovičovu Marínu: „*Ja sladké túžby, túžby po kráse spievam peknotou nadšený.*“ *Alebo keď matka hovorí o smrti Jánošíkovho otca: „... No nedožil sa toho krásneho dňa, keď si pravda sadne za stôl jeho ľudu“*, v závere parafrázuje citát z Bottovej smrti Jánošíkovej.

V diele autor využíva **hromadenie slov**, čo je charakteristický prvok absurdnej drámy. Časté sú skupiny slov, hromadenie ktorých vzniká **na základe asociácií**. Napr.: Keď otec rozpráva Jánošíkovi ako ich vrchnosť utláča, najprv začne vymenúvať to, čo je naozaj charakteristické pre nevoľnícky život: „*Dane, desátky*“ pomenovanie poplatkov vyvolá asociáciu s názvami kariet „*dolnýci, králi, esá*“, alebo mená členov Jánošíkovej družiny vyvolajú asociáciu s menami známych slovenských hercov: „*Ernest Surovec, Elo Romančík, Ilčík a Ctibor Filčík*“.

Časté sú **paródie známych ľudových prísloví, porekadiel, pranostiky, piesní, ale aj populárnych šlágrov 70. rokov a politických hesiel**: -„*Prišiel na bielom koni ako Martin a takto mi zašepkal do uška: Anička, dušička nekašli.*“-„*To je koza rohatá, večne býva ožratá.*“-„*Zbohem, láska nech mne jít, bude klid*“, čo bola populárna pieseň Waldemara Matušku tých čias. Namiesto socialistického hesla: „Ja som baník, kto je viac?!“ Jánošíkov otec hovorí: „*Ja som otýc, kdo je vác?*“ Štepka nepredstavuje **Jánošíka podľa tradície ľudovej slovesnosti, v ktorej tento ľudový hrdina býva zobrazovaný ako smelý pomstiteľ krívd, odvážny bojovník za slobodu, ale ako obyčajného človeka, ktorému sa vôbec nechcelo stať hrdinom najradšej by bol zostal doma a iba horko-tážko ho prehovorili, aby sa stal zbojníkom**. Keď matka vyprevádza Jánošíka do hôr berie z pitvora pušku so známym gestom: „Chod!“ , ktoré Štepka prevzal z Čapkovej hry Matka – situácia, keď matka posielala svojho najmladšieho syna do vojny, lebo už bojujú aj deti. Ani uvažovanie Jánošíka nie je hrdinské: „*Ja mám byť chlap, ja mám byť hrdina? Ja mám byť vzor? Vy sa budete doma vyvaľovať v duchoch – a ja zatiaľ prídem o obličky! Ja nechcem byť hrdina, chcem sa využiť za normálneho človeka ...*“, „...300 rokov bude žiť zo mňa táto literatúra – a ja ani tridsať ...“

Zbojník Uhorčík je zasa zobrazovaný ako nežný, sladkasto jemný muž, ktorý rozpráva zoženšteným hlasom, čo je opakom surového zbojníka Jánošíkovej družiny.

Autor v replikách vtipne **kombinuje tradičné repliky zbojníkov s výrazmi svojej doby**. Keď Jánošík s Uhorčíkom prepadnú urodzenú paničku s dcérou, žiadajú: „*Stoj. Bohu dušu a nám dukáty. A ty, stará občiansky preukaz!*“ Ženské obete prepadnutia sa k zbojníkom správajú podobne ako v diele Petra Jaroša Pacho - hybský zbojník. Madam 1 nadšene vzdychá: „*Mamička, tak toto sú zbojníci? Bože aké krásne kroje majú.*“ a jej matka Madam 2 s pochopením odovzdáva zbojníkom svoje drahocennosti: „*Aha, mám tu krásny prsteň, pašovaný briliant...*“ Výsmechom **socialistického spôsobu života** sú repliky týkajúce sa **socialistickej pracovnej morálky**. Jánošíkova matka si kladie otázky: „... *Robíme celých osemnásť hodín? Nedalo by sa viac? ... A čo poriadok na pracovisku? Zavše nemáme batôžky na pravom mieste.*“

Typicky pre Štepku je aj spôsob, ktorým v epilógu aktualizuje celú hru. Z **epilógu** vyplynie, že celá hra je podobenstvom na súčasných ľuďoch. Ukáže sa, že predstavitelia Jánošíka a Uhorčíka ušli z psychiatrického ústavu a keď ich ošetrovateľ nájde, Jánošík mu vysvetľuje: „*Tuto je ústav, tu sme my chovanci, takto je ohrada a tam sú správanci. Chovanci sa pozerajú na správancov a správanci na chovancov. A my sme im hrali náš kus, aj vás sme v ňom videli, aj pani kuchárku, aj tú novú sestričku zo zdravotnej...všetkých sme v tom videli.*“ Obaja dostanú opäť nemocničné pyžamové kabátiky a ošetrovateľ dovoľí Jánošíkovi povedať na záver posledný vetu z hry, ktorú si sami napísali. Ide o známu repliku Jánošíka, vyslovenej pod šibenicu: „*keď ste si nás upiekli, tak si nás aj vedzte...*!“ Taký je koniec legendy .

Hra je príťažlivá tým, že udržiava v divákoch dojem ochotníckeho divadla, čo autor dosahuje naivným jazykom postáv a naivným prístupom k realite. Paródie žánrov ľudovej slovesnosti, ale aj politických hesiel vyvolávajú smiech. Dobrú náladu vytvárajú aj vtipné pesničky, ku ktorým zložil hudbu Milan Markovič – patril k spoluzakladateľom RND.